

Brus, R. 2008: Sto grmovnih vrst na Slovenskem. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, 215 pp.

Tehniška založba Slovenije je v začetku poletja 2008 izdala knjigo, ki po svojem naslovu spominja na serijo, ki jo sicer izdaja Prešernova družba. Predstavlja namreč 100 grmovnih vrst na Slovenskem. Da gre za drugo založbo, pokaže format knjige, ki je večji, kar je zelo dohbro, saj zato v knjigi pride bolj do izraza zelo kakovostno slikovno gradivo. Avtor, doc. dr. Robert Brus, univerzitetni učitelj in raziskovalec na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, je uveljavljen pisec, avtor več knjig o naši dendroflori (predvsem o drevesnih vrstah) in dolgoletni redni sodelavec poljudnoznanstvenih revij *Proteus* in *Gea*, v katerih bralcem berljivo predstavlja drevesne in grmovne vrste. Vse svoje knjige in članke s fotografijami opremlja sam, tako je storil tudi v tej knjigi. V uvodu bralcem opiše, kateri del dendroflora uvrščamo med grme, in navede razliko nasproti drevesom, ki ni vedno jasna, saj imajo lahko nekatere grmovnice tudi drevesno rast. Ugotavlja, da v Sloveniji uspeva okoli 230 avtohtonih grmovnih vrst, vključno s polgrmi. Veliko je v naših vrtovih, parkih in drugod tujih grmovnic, ki so nekatere že zelo udomačene. Avtor se je odločil za opis 66 avtohtonih in 34 tujerodnih vrst, v besedilu pa jih omenja in deloma tudi opiše še precej več. Gotovo je želel ustreči čim širšemu krogu bralcev, ki jih zanima dendroflora, torej ne samo botanikom in gozdarjem, tudi agronomom, vrtnarjem, krajinskim arhitektom in vsem ljubiteljem rastlin, ki imajo v svojem bivalnem okolju radi drevnino. Zaporedje predstavljenih vrst sledi rastlinskemu sistemu. Vsaki predstavljeni vrsti sta namenjeni dve strani s po eno fotografijo na vsaki strani. Predstavitev je celovita in strnjena, vsebuje pa morfološki opis, cvetno biologijo, rastišče, razširjenost in uporabo (tam najdemo tudi druge koristne podatke o opisani ali sorodnih vrstah). Besedilo kaže na avtorjevo razgledanost in dober pregled nad dendrološko in botanično literaturo, kakovostni posnetki pa na njegove fotografske veščine in mojstrstvo ter na trud, da si je vsaj večino avtohtonih vrst ogledal in jih posnel na naravnih nahajališčih. Nedvomno bo knjiga dosegla svoj namen, torej prispevala k boljšemu poznavanju tega do zdaj nekoliko prezrtega področja dendroflora. Kot zanesljivi vir jo toplo priporočam strokovni javnosti, botanikom, gozdarjem in agronomom ter krajinskim arhitektom, še posebej študentkam in študentom teh strok. Naklada 1500 izvodov zato

ni previsoka, prej obratno. Ugotavljam, da je bila omejitev na 100 vrst »ozkosrčna«, nič ne bi bilo narobe, če bi jih avtorju »dovolili« predstaviti vsaj 150 in če bi imel pri opisih posameznih vrst namesto dveh na razpolago tri strani. Predvsem pa bi si želel v knjigi več opisov domačih grmovnic.

Ob bežnem branju sem si napisal nekaj opomb. Te knjigi ne vzamejo prav nič vrednosti in so za običajnega (večinskega) bralca bolj ali manj nepomembne. Namenjene so torej specialistom, botanikom.

Ali smrdljivi brin (*Juniperus sabina*) res uspeva tudi v našem alpskem svetu, kot navaja avtor na str. 13? Zadnja izdaja *Male flore Slovenije* (T. Wraber 2007: 116) tega ne potrjuje, tudi *Flora alpina* (Aeschmann et al. 2004: 110) ne, pač pa *Gradivo za Atlas flore Slovenije* (Jogan et al. 2001: 212), pri čemer vsaj podatek za Mangart zagotovo temelji na pomoti.

Oznaka, da se zelena jelša izogiba apnenčastih tal in bazičnih rastišč ter da je v Sloveniji razmeroma redka, je nekoliko »široka (nerodna)« in morda zavajajoča. Res ta vrsta navadno raste na nekarbonatni podlagi in kislih tleh, a jo najdemo na veliko krajih tudi na apnencu, npr. kot primes v alpskem ruševju, predvsem na osojnih in vlažnih pobočjih. Nahajališč v Julijskih Alpah je veliko, le da na njih ne uspeva tako strnjeno in zato tudi njeni sestoji niso tako očitni kot sestoji ruševja.

Navadno lesko (*Corylus avellana*) vsaj v posoških Julijskih Alpah dobimo tudi na nadmorski višini od 1400 do 1500 m (Črni vrh nad Bavšico, pod zahodno steno Obljaka, 1470 m nadmorske višine, Kobla – greben proti Bohkoblu, okoli 1450 m nadmorske višine), torej sega skoraj v subalpski pas.

Pri medvejkah, predstavljena je Vanhouttova medvejka (*Spiraea x vanhouttei*), pogrešam vsaj omembo japonske medvejke (*Spiraea japonica*), ki je v spodnji Vipavski dolini že invaziven antropofit. Za »protiutež« okrasni vrsti bi bila skoraj nujna ustrežna predstavitev vsaj ene od domačih vrst, npr. brestovolistne medvejke (*Spiraea ulmifolia* = *S. chamaedryfolia*), ki v Sloveniji nikakor ni redka, vsaj v zahodnem delu države ne, in je lep okras naših bukovih in črnogabrovih gozdov, predvsem na bolj skrajnih rastiščih.

Pri opisu robide se je avtor odločil za široko zajeti agregat (skupno vrsto) *Rubus fruticosus* agg. Do ločanje robid je precej zapleteno delo, kljub temu

je znanje o njih zelo napredovalo (vsaj v srednjeevropskem prostoru) in kakšen izvedenec s takšno avtorjevo odločitvijo (določitvijo) ne bo zadovoljen. A tudi Flora alpina se je zadregi z robidami izognila na enak način (Aeschimann & al. 2004: 732). Podobne težave so tudi pri šipkih in najbrž kateri od botanikov ne bo soglašal, da v Sloveniji uspeva le 22 avtohtonih vrst. Tudi ta rod je, podobno kot rod *Rubus*, v Sloveniji še precej slabo raziskan.

O pogostnosti navadnega deraka (*Paliurus spina-christi*) v flišnih Goriških Brdih (str. 97) močno dvomim (raste na Sabotinu in komaj še kje) in tudi, da je zelo redek na Krasu (ibid.), po mojih spoznanjih ne bo držalo, vsaj na njegovem goriškem delu ga ni težko opaziti.

Opis divje vinske trte (*Vitis sylvestris*) bi avtor najbrž lahko dopolnil ob upoštevanju najnovejših spoznanj o pojavljanju te vrste v Sloveniji (Piltaver 2007, 2008).

Pri opisu bele metlina (*Osyris alba*) najdemo za botanike zanimiv podatek, da so zabeležili njeno nahajališče tudi v Beli krajini. To je glede na Malo floro Slovenije (Strgulc Krajšek 2007: 360) novost, je pa nahajališče v Beli krajini označeno v arealni karti v Gradivu za atlas flore Slovenije (Jogan et al. 2001: 268). Kateri od obeh virov drži?

Navadni volčin (*Daphne mezereum*) v Sloveniji uspeva tudi v alpskem pasu in ga, ne tako redko, popišemo na traviških in meliških na nadmorski višini že blizu 2000 m.

Pri opisu alpskega volčina (*Daphne alpina*) je koristno dodati, da je v Sloveniji tudi alpski, saj je v Julijskih Alpah kar nekaj znanih nahajališč! Pri omembi progastega volčina (*Daphne striata*) pa bi bilo umestno dopolnilo, da je to tudi vrsta alpskega pasu in njegovih travišč in blazinastega rastja.

Podivjano uspevanje navadne dojcije (*Deutzia scabra*) ni tako nenavadno (npr. v logih ob Idriji in Soči).

Pri opisu rjastega sleča (tu pogrešam fotografijo cvetočega grma) je nekoliko nerodno napisana formulacija, da raste na Pohorju, v Alpah pa na primer v Dolini Triglavskih jezer in na Slemenu. Pohorje je tudi del Alp, nahajališč rjastega sleča (*Rhododendron ferrugineum*) v Julijskih Alpah pa je precej!

Pri opisu rumenega sleča (*Rhododendron luteum*) ne bi bila odveč opomba, da je to tudi ena izmed evropsko varstveno pomembnih vrst v okviru omrežja Natura 2000 (Bačič & Jogan 2004).

Pri omembi drevesaste rese (*Erica arborea*) lahko dopišemo, da so znana tudi njena naravna nahajališča v Sloveniji (v dolini Dragonje) – Glasnović (2007: 6–7).

Pri opisu kovačnika (*Lonicera caprifolium*) na str. 175 me preseneča podatek, da se ta vrsta v Sloveniji vzpne do nadmorske višini 1500 m. Na taki nadmorski višini sem doslej v Sloveniji opazil le tri kovačnike (*L. alpigena*, *L. nigra* in *L. caerulea*), najbrž ponekod na tej višini raste tudi puhasto kosteničevje (*L. xylostemum*), dvomim pa, da tudi vrsta *L. caprifolium*. Koristno bi bilo vsaj omeniti še japonsko kosteničevje (*Lonicera japonica*), tujerodno ovijalko, ki jo že uvrščamo med nadležne invazivne vrste.

Na str. 209 spodaj je pomota, da je širokolistna zelenika cenjena rastlina za zimske šopke. Avtor je imel najbrž v mislih širokolistno lobodiko.

Knjiga Roberta Brusa Sto grmovnih vrst na Slovenskem je dragocena obogatitev domače botanične literature in avtorju in Tehniški založbi Slovenije izrekam iskreno priznanje in čestitke.

LITERATURA

- Aeschimann, D., Lauber, K., Moser, D. M. & Theurillat, J.-P. 2004: Flora alpina. Bd. 1: *Lycopodiaceae-Apiaceae*. Haupt Verlag, Bern, Stuttgart, Wien, 1159 pp.
- Bačič, T. & Jogan, N. 2004: *Rhododendron luteum* Sweet – rumeni sleč. In: B. Čušin (ed.): Natura 2000 v Sloveniji. Rastline. Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana, pp. 146–150.
- Glasnović, P. 2007: Prispevek k poznavanju flore Slovenske Istre. Hladnikia 20: 2–10.
- Jogan, N., Bačič, T., Frajman, B., Leskovar, I., Naglič, D., Podobnik, A., Rozman, B., Strgulc - Krajšek, S. & Trčak, B. 2001: Gradivo za Atlas flore Slovenije. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 443 pp.
- Piltaver, A. 2007: O stari trti iz Vinj. Proteus 69 (9–10): 390–399.
- Piltaver, A. 2008: Kulturna zanimivost ali naravna znamenitost stare trte iz Vinj. In: Omerzu, S. (ed.): Iz dežele Jurija Vege. Zbornik občine Dol pri Ljubljani 1. Občina Dol pri Ljubljani, Ljubljana, pp. 103–120.
- Strgulc Krajšek, S. 2007: *Santalaceae* – lanikovke. In: Martinčič, A. (ed.): Mala flora Slovenije. Ključ za določanje praprotnic in semenk. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, pp. 359–361.
- Wraber, T. 2007: *Cupressaceae* – cipresovke. In: Martinčič, A. (ed.): Mala flora Slovenije. Ključ za določanje praprotnic in semenk. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, pp. 114–116.

Igor Dakskobler